

Alej. 242

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego z czynności
w zakresie krajowego przemysłu.

(Szkoły zawodowe i kursa majsterskie).

Wysoki Sejmie !

Sprawozdanie Wydziału krajowego tudzież dołączone do niego sprawozdanie stałej komisji krajowej dla spraw przemysłowych stwierdza, że w r. 1906 nie zmieniła się ilość szkół zawodowych.

Szkół zawodowych mających w ścisłym słowa znaczeniu charakter zakładów krajowych liczymy 35: dwanaście dla nauki korzykarstwa, cztery dla wyrobów kołodziejskich, dwie szkoły dla stolarstwa, jedna zabawkarska, dwie dla przemysłu ceramicznego, cztery szewskie, sześć tkackich, jedna sukienicza, dwie koronkarskie i jedna dla nauki hafciarstwa.

W wykształceniu młodzieży w kierunku fachowym współdziałają jeszcze państwowe szkoły, o których jest mowa w osobnym sprawozdaniu, prywatne pracownie zawodowe zasilane subwencyami z funduszu krajowego, dalej kursa majsterskie a wreszcie kursa wędrownej nauki. Subwencyonowane pracownie obejmują zawody rękodzielnicze, jak koszykarstwo, tkactwo, powroźnictwo i koronkarstwo. Kursa majsterskie, których zadaniem jest lepsze wykształcenie uczestników w pewnym zawodzie rękodzielniczym. Liczebnie najwięcej jest koszykarskich szkół krajowych i subwencyonowanych prywatnych pracowni. Komisja krajowa dla spraw przemysłowych zaznacza, że szkoły koszykarskie mają poniekąd cechę nauki wędrownej t. j. że po dłuższym trwaniu szkoły w jednej miejscowości, i wykształceniu tam pewnej liczby koszykarzy, którzy w siedzibie szkoły zamierzają koszykarstwo wykonywać, wyczerpuje się materiał uszniów i maleje w ogóle interes dla szkoły, wskutek czego z czasem okazuje się potrzebnem przenoszenie szkół z siedzib, w których dawniej były czynne, do innych miejscowości, gdzie o naukę koszykarstwa się upominają. Ten stan rzeczy naprowadza na myśl, że wędrowny charakter nauki koszykarstwa wypadłoby może ująć w system — a więc według pewnego — naprzód obmyślanego planu oznaczyć czas trwania kursów koszykarskich w poszczególnych miejscowościach, z oznaczeniem miejsc w których kolejno mogliby następnie osiadać instruktorowie koszykarstwa, aby podnieść zdolność zarobkowania u miejscowej ludności przez zaprowadzenie lub rozwinięcie wszędzie tam koszykarstwa, gdzie okolica nadaje się do uprawy łożyny. Takich zaś okolic jest w naszym kraju bardzo wiele.

Niewątpliwie cenne usługi oddaje rozwojowi koszykarstwa w kraju Centralny kurs koszykarki we Lwowie, kształcąc instruktorów fachowych i werkmistrzów. Lecz zdawałoby się sejmowej Komisji przemysłowej, że dla podniesienia intensywności nauki w tak licznych szkołach koszykarskich, po kraju rozrzuconych, dla utrzymania pewnej jednolitości form w ich wyrobach, co dla ustalenia marki handlowej wyrobów galicyjskich miałyby doniosłe znaczenie, należałoby może przysposobić którego z najzdolniejszych nauczycieli koszykarstwa do wykonywania fachowej inspekcji

w szkołach koszykarskich. Rozumie się, iż koszt utrzymania takiego wędrownego instruktora starszego czyli inspektora fachowego szkólek koszykarskich powinien ponosić w odpowiedniej mierze skarb państwa. Powyższe uwagi nasunął komisji fakt istnienia w naszym kraju tak licznych szkół koszykarskich, których praktyczna użyteczność przez widoczne rozszerzenie wyrobu towaru na export, powinna stać się wydatniejszą niż dotąd. Komisja z uznaniem podnosi próby podejmowane za pośrednictwem krajowego Związku przemysłowego w kierunku ulepszenia handlowej organizacji przemysłu koszykarskiego, sądzi jednakowoż, że światły fachowy kierownik naczelnicy nauki koszykarstwa, posiadający także uzdolnienie komercyjne, znakomicie mógłby przyczynić się do ożywienia galicyjskiej produkcji wyrobów koszykarskich na export.

Z innych działów specjalnych szkół rękodzielniczych zawodowych nasuwają się sejmowej Komisji przemysłowej pewne uwagi tylko co do szkół garncarskich. Jest ich trzy — a właściwie tylko dwie: w Kołomyi i Podgórzu, ponieważ subwencyonowany warsztat naukowy w Toustem ma odrębną organizację przystosowaną do potrzeb miejscowego przemysłu.

Co się tyczy szkoły Kołomyjskiej, pisze stała Komisja krajowa dla spraw przemysłowych w swoim sprawozdaniu, że gdy nadzieja powstania we Lwowie państwowego zakładu naukowego ceramicznego wyższego typu, w miejsce Kołomyjskiej szkoły garncarskiej, jest ciągle wątpliwą, przeto proponuje ta Komisja dalsze rozszerzenie budynku szkolnego w Kołomyi w celu rozszerzenia tego zakładu na nowe działy nauki. Sejmowa Komisja przemysłowa nie ma zamiaru omawiać w tem miejscu sprawę projektowanego utworzenia we Lwowie państwowego zakładu dla kształcenia wermistrzów dla mnożących się w kraju coraz licznej fabryk dachówki z palonej gliny i rurek drenarskich, tudzież cegielni fabrycznych, a wreszcie dla wyrobu kaffi naczynia kamionkowego, klinkierów i innych wyrobów z glin, znajdujących się w kraju w obfitości, jak niemniej dla kształcenia instruktorów, którzyby mogli wydatniejszą uczynić produkcję — garncarzy-rękodzielników, obznajamając ich w możliwych granicach z postępującą techniką w ich zawodzie. Sprawa ta dotycząca c. k. państwowej szkoły przemysłowej we Lwowie, będzie rozstrząsaną w sprawozdaniu o tej kategorii szkół przemysłowych. W niniejszem sprawozdaniu zaznaczamy tylko, iż naszym zdaniem teraz wcale nie pora myśleć o rozszerzaniu szkoły garncarskiej w Kołomyi, skoro nie jest jeszcze ostatecznie rozstrzygniętem pytanie, czy ta szkoła stanie się zupełnie zbytęzną, ewentualnie jak by powinna być zreformowaną, jeżeli powstanie wspomniany powyżej zakład państwowy wyższego typu we Lwowie.

Komisja Sejmowa wyraża zadowolenie, iż krajowe kursa ceramiczne w Podgórzu mają uleść pewnej reformie, która ma uczynić naukę cokolwiek intensywniejszą, przez rozszerzenie czasu trwania nauki przynajmniej na pierwszym kursie teoretycznym z 6 miesięcy na 9 miesięcy.

Komisja krajowa wskazała Wydziałowi krajowemu potrzebę urządzenia jeszcze w Podgórzu wyższego kursu specjalnego „dla pogłębienia wiadomości niektórych ukończonych a najzdolniejszych uczniów niższego kursu w pewnych specjalnościach zawodu ceramicznego“.

Wstrzymujemy się na razie od rozstrząsania potrzeby i celów takich wyższych kursów specjalnych ceramicznych w Podgórzu, skoro nie zostały przedłożone Sejmowi konkretne wnioski w tej mierze ze strony Wydziału krajowego. Stwierdzamy tylko, że jeżeli ów zamierzony zakład ceramiczny wyższego typu miałby być przeznaczonym dla najzdolniejszych uczniów niższego kursu, poniekąd jako jego dopełnienie, to wypadaloby przedewszystkiem tak zorganizować naukę na niższym kursie, ażeby przez liczną frekwencję objawiło się zaufanie fachowych kół interesowanych do tej nauki. Jak świadczy wykaz frekwencji dołączony do sprawozdania komisji krajowej dla spraw przemysłowych, liczył pierwszy kurs szkoły ceramicznej w Podgórzu w roku szkolnym 1905/6 ośmiu uczniów, drugi kurs sześciu uczniów. W obecnym tego stanu rzeczy Sejmowa komisja nie może zrozumieć celu owego wyższego kursu specjalnego dla „celujących“ uczniów kursów ceramicznych w Podgórzu, gdy zastęp tychże uczniów jest tak uderzająco nieliczny.

W kwestyi wewnętrznej organizacji dotyczącej szkół ceramicznych w kraju wyraża Komisja zdanie, że specjalizacja ich na pewne gałęzie tego przemysłu byłaby pożądaną.

Sprawozdanie kierownika ceramicznej stacji doświadczalnej przy c. k. szkole politechnicznej we Lwowie, której głównem jest zadaniem badać umiejętnie techni-

czne właściwości krajowych materiałów ceramicznych t. j. glin, piasków i t. p. wydawać orzeczenia o ich przydatności do pewnych wyrobów, tudzież przepisy co do zastosowanego do ich właściwości przemysłowego ich zużytkowania — przyjęła Komisya z zadowoleniem do wiadomości. Kto więc chce założyć cegielnię, fabrykę dachówek lub rurek drenarskich i t. p. skoro otrzyma orzeczenie stacyi co do technicznych właściwości gliny, jaką ma do rozporządzenia, wie na pewne, czy jego glina nadaje się do zamierzonych wyrobów albo nie. Jest przeto zabezpieczony od strat znacznych, jakie przynosi przedsiębiorcy nieuchronnie założenie fabryki na mylnej podstawie technicznej. A ponieważ w kraju naszym powstało w ostatnich latach stokilkadziesiąt zakładów fabrycznych dla wyrobów z gliny palonej, łatwo wywnioskować, jaką doniosłość praktyczną ma dla naszego szybko rozwijającego się przemysłu ceramicznego istnienie zasługującej na zaufanie, należyście prowadzonej ceramicznej stacyi doświadczalnej. W sprawozdaniu kierownika stacyi doświadczalnej jest wzmianka o tem uczynioną, że nie może on zrobić próby w piecu wielkim z wypalaniem naczyń z glin zwykłych nieogniotrwałych z polewą kamionkową, ponieważ nie ma laboranta odpowiedniego. Komisya mniema, że Wydział krajowy uwzględnić zechce jego przedstawienie, i dostarczy mu takiego laboranta, jakiego stacya doświadczalna dla swoich celów potrzebuje.

Ustanowienie szkoły rzemiosł w Drohowsyżu, w tamtejszym zakładzie sierót fundacyi hr. Stanisława Skarbka wita Komisya z zadowoleniem. Uznanie należy się kuratorowi fundacyi, że zgodził się na to, ażeby utworzyć tam szkołę rzemiosł, która — należyście poprowadzona, może stać się dla kraju naszego rozsądnym licznym zastępem dzielnych przemysłowców.

Czasowe kursa fachowe majsterskie, jakich kilka urządzono w ciągu ubiegłego roku za staraniem Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, mogą oddać cenne usługi interesowanym kołom rękodzielników, obznajamiając czeladź i majstrów z nowymi maszynami i narzędziami, z postępową techniką w ich zawodzie. Słusznie zaznacza to jednak Komisya w swoim sprawozdaniu, że koniecznie należałoby dążyć w sprawie urządzania w Galicyi fachowych kursów rękodzielniczych do jakiegoś porozumienia pomiędzy nią a c. k. Muzeum technologicznem we Wiedniu i połączeniem z niem biurem c. k. Ministerstwa handlu dla popierania rękodzieł (Gewerbe-förderungsdienst). I dlatego też Komisya popiera uchwalenie dotyczącej tej sprawy rezolucyi, objętej wnioskami Wydziału krajowego.

Wogóle sądzi Komisya, że należałoby dążyć do jakiegoś stałego porozumienia pomiędzy Wydziałem krajowym i Komisją krajową dla spraw przemysłowych, a państwowymi czynnikami powołanymi do opiekowania się rozwojem przemysłu co do sposobu działania ich na terytorjum naszego kraju. Wówczas będzie można także za obopólnem porozumieniem się osiągnąć wyższe dotacje ze skarbu państwa na cele popierania przemysłu w Galicyi, które dotychczas są istotnie nie równomiernie pomiędzy poszczególne kraje koronne rozdzielane. I tak, gdy według budżetu na rok bieżący 1907 ustanowionego, Czechy posiadające już od dawna przemysł potężnie rozwinięty, mają na popieranie nauki fachowej i inne środki rozwoju przemysłu zapewnioną dotacyę w sumie 3,529.730 koron, Morawia 1,138.700 koron, — Galicya kraj rozległy, w którym tak wiele jest do zrobienia w zakresie popierania rozwoju przemysłu, ma otrzymać tylko 751.600 koron.

Chociaż po raz pierwszy uwzględnił c. k. Rząd w ubiegłym roku w całej rozciągłości wnioski subwencyjne Wydziału krajowego, pomimo to kwota uzyskana ze Skarbu państwa tytułem subwencji na rzecz krajowych szkół zawodowych jest dwa razy mniejszą od dotacyi z funduszków krajowych. Stosunek subwencji należałoby więc uregulować w sposób odpowiedniejszy. I dlatego Komisya sejmowa zmienia rezolucyę do c. k. Rządu, proponowaną ze strony Wydziału krajowego i wnosi, ażeby Wysoki Sejm domagał się uregulowania subwencyj ze Skarbu państwa na rzecz szkół zawodowych rękodzielniczych, a równolegle także na popieranie rękodzieł i przemysłu w Galicyi w sposób odpowiadający wysokości ofiar kraju na te cele.

Co do wniosków Wydziału krajowego w sprawie nabycia realności na odpowiednie celowi umieszczenie szkoły tkackiej w Glinianach i pomocy kraju dla gminy miasta Lwowa w pokryciu kosztów budowy muzeum przemysłowego — Komisya nie ma nic do nadmienienia i zaleca je do przyjęcia.

W myśl powyższych uwag Komisya przemysłowa wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z dnia 29. stycznia 1907 L. 9.800/07, i dołączone do niego sprawozdanie z czynności krajowej Komisji dla spraw przemysłowych w zakresie szkół zawodowych.

II. 1. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby wdrożył rokowania z c. k. Rządem w celu uregulowania stosunku z rządowym biurem dla popierania rękodziel, istniejącem przy c. k. Ministerstwie handlu, a Komisją krajową dla spraw przemysłowych, zwłaszcza co do urządzania fachowych kursów majsterkich w Galicyi i obdzielania rękodzielników maszynami i narzędziami.

2. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby przeprowadził układy z c. k. Rządem względem uregulowania stosunku dotacyi ze skarbu państwa na szkolnictwo przemysłowe w Galicyi, tudzież na bezpośrednie popieranie przemysłu i rękodziel odpowiednio do wydatków funduszu krajowego na te cele.

III. Sejm wzywa c. k. Rząd:

1. ażeby obracał większe niż dotychczas kwoty z przyznanych na ten cel funduszków państwowych na popieranie rękodziel i przemysłu w Galicyi, jużto w formie udzielania maszyn pomocniczych, jużto w formie pożyczek i subwencyi bezzwrotnych;

2. ażeby znosił się w sprawach tego popierania i w sprawie urządzać się mających specjalnych kursów dla rękodzielników z Wydziałem krajowym i krajową Komisją dla spraw przemysłowych, celem uzyskania jednolitości w działaniach kraju i państwa.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do nabycia na fundusz krajowy realności, objętej lwh. 163 ks. gr. gm. kat. Gliniany, kosztem 28.000 K, tudzież do przeprowadzenia kosztem 6.000 K adaptacyi, niezbędnych do pomieszczenia tam szkoły tkackiej.

Na pokrycie tego wydatku zaciągnie Wydział krajowy w Banku krajowym pożyczkę komunalną w wysokości 35.000 K imiennej wartości w 4⁰/₀ obligach IV. emisji, zwrotną w ciągu 34¹/₂ lat. Potrzebną na amortyzację i oprocentowanie kwotę wstawiać będzie Wydział krajowy do budżetu krajowego.

V. Sejm upoważnia Wydział krajowy do pokrywania z funduszu krajowego począwszy od 1. stycznia 1907 procentów i rat anuitetowych od pożyczki w maksymalnej sumie 100.000 K, jaką gmina stoł. miasta Lwowa zaciągnie na pokrycie wydatku budowy muzeum przemysłowego.

Przewodniczący:

A. Lubomirski.

Sprawozdawca:

Żardecki.